1.3 สร้างความรู้สึกให้ความรักกับธรรมชาติ ครูและนักเรียนร่วมกันอนุลักษณ์ทรัพยากรทางธรรมชาติ เช่น การปลูกต้นไม้ การจัดสวนหย่อมในสถานศึกษา การตกแต่งศาลาที่พัก การดูแลความสดชื่นสวยงามในสถานศึกษา

1.4 มีการพัฒนาดัดแปลงให้เกิดสิ่งใหม่เพื่อเป็นการขจัดความซ้ำซาก จำเจ เช่นการจัดสถานที่ทำงานของบุคลากรในสถานศึกษา การจัดโต๊ะเรียน การตกแต่งไม้ดอกไม้ประดับ การจัดป้ายนิเทศ ป้ายประกาศ ตลอดจนการนำทรัพยากร หรือสิ่งต่าง ๆ ในท้องถิ่นมาจัดหรือดัดแปลงให้เหมาะสมกับสภาพของสถานศึกษา

1.5 คำนึงถึงความเหมาะสมกับสถานที่ เช่น การจัดห้องแสดงศิลปะ วัฒนธรรม การจัดทำเอกสารเผยแพร่ ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ท้องถิ่น การจัดป้ายประกาศในที่ที่สามารถอ่านได้สะดวกและทั่วถึง จัดสถานที่บางส่วนไว้เพื่อให้นักเรียนได้เข้าไปใช้ได้ในลักษณะที่มีความรู้สึกเป็นส่วนตัว เป็นตัวของตัวเอง อันจะก่อให้เกิดความรู้สึกที่สงบ เช่น มุมสงบในห้องสมุด ห้องจริยธรรม สวนสงบ ไม่จัดดอก เล้าสัตว์ให้เป็นที่รบกวนการเรียนการสอนเป็นต้น

1.6 การใช้สิ่งของหรือสถานที่ของสถานศึกษาอย่างคุ้มค่าหรือเกิดประโยชน์สูงสุด เช่น บริเวณใต้ถุนอาคารเรียน บริเวณหอประชุม โรงอาหาร ใต้ร่มไม้ ฯลฯ อาจจัดเพื่ออำนวยประโยชน์ด้านอื่น เช่น เป็นที่อ่านหนังสือ เรียกว่า ห้องสมุดโล่ง หรือใช้จัดนิทรรศการ ป้านนิเทศ ป้ายประกาศ เป็นต้น

สิ่งชี้วัดถึงลักษณะสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ดีได้แก่ สภาพอาคาร สถานที่มีความสะอาด สวยงาม มีระเบียบเรียบร้อย ถูกสุขลักษณะ มีความสะดวก สบาย มีการจัดตกแต่งให้สดชื่นด้วยสวนหย่อม ที่พักอ่านหนังสือ ร่มไม้ ครู นักเรียน รู้จักการต้อนรับยิ้มแย้มแจ่มใส

การจัดและสร้างสภาพแวดล้อมทางกายภาพนั้น แต่ละโรงเรียนมีสภาพของปัญหาหรือความต้องการจำเป็นที่แตกต่างกัน ซึ่งขึ้นอยู่กับแนวความคิดและดุลยพินิจของแต่ละบุคคลภายในสถานศึกษานั้น ๆ ที่จะสร้างสรรค์ให้เกิดขึ้น หากแต่ควรอยู่ภายใต้ความร่วมมือในองค์กรซึ่งจะสร้างความรู้สึกที่ดีและการมีส่วนร่วม ความรู้สึกว่าเป็นเจ้าของ โดยเฉพาะนักเรียนผู้ซึ่งเป็นหัวใจหลักในการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2539 : 67) ได้ให้ความสำคัญของสภาพ อาคาร สถานที่และสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาว่า นอกจากจะอำนวยความสะดวกในการดำเนินการศึกษาในด้านการเรียนการสอนแล้ว ยังช่วยเสริมสร้างความเจริญงอกงามทางด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคม และสติปัญญาของนักเรียนอย่างมาก การกำหนดแผนผังอาคารเรียน การจัดบริเวณและการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อให้ตอบสนองต่อการเรียนรู้ พัฒนาการของนักเรียน โดยหลักแล้วไม่มีรูปแบบตายตัวที่แน่นอนสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสภาพของสถานศึกษา เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดของสถานศึกษา หากนักเรียนอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดีงามก็เป็นตัวกระตุ้นเร้า

ทางสติปัญญาเสริมพัฒนาการทางสุนทรียะภาพและมีจิตพิสัยที่ดี เมื่อเติบโตขึ้นก็สามารถสร้างสรรค์สภาพแวดล้อมที่ดีแก่สังคมได้โดยการอาศัยประสบการณ์ในอดีตที่ได้รับรู้นำมาพัฒนาตามสิ่งเร้าเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ใหม่ ๆ ในการจัดการสภาพแวดล้อมในห้องเรียน มีแนวทาง ดังนี้

1. การจัดเก้าอี้นั่งสำหรับผู้เรียน การจัดควรคำนึงถึงลักษณะท่าทางในการนั่ง การเข้า -ออกในบริเวณพื้นที่ ความคล่องตัวในการเคลื่อนย้ายในการปฏิบัติกิจกรรมในเรียนการสอนอาจแบ่งออกได้ 2 แบบใหญ่ คือ

1.1 การจัดที่นั่งแบบรายบุคคล อาจจัดได้หลายรูปแบบ เช่นการจัดเป็นแถวตอนแนวลึกหันหน้าไปทางด้านกระดานดำทั้งหมด การจัดแบบนี้เป็นการจัดแบบสมัยเก่าโดยนักเรียนจะมีหน้าที่ฟังครูผู้สอนอธิบายอย่างเดียวสำหรับการจัดในรูปแบบที่เป็นตัวยูหรือการจัดในแบบลักษณะครึ่งวงกลม บางครั้งอาจเกิดปัญหาสำหรับนักเรียนเพราะอาจจะต้องนั่งเอียงไปข้างใดข้างหนึ่ง ส่งผลไม่ดีต่อสุภาพของผู้เรียน

1.2 การจัดที่นั่งแบบเป็นกลุ่ม หลักสูตรที่ปรับปรุงให้ผู้เรียนได้ร่วมปฏิบัติในกิจกรรมมากขึ้นจึงมีรูปแบบในการจัดที่นั่งเป็นกลุ่ม ให้ผู้เรียนหันหน้าเข้าหากันตามจำนวนกลุ่มและกำหนดที่ตั้งได้ตามความเหมาะสม การจัดรูปแบบนี้เหมาะสำหรับการเรียนแบบกิจกรรม หรือการสอนใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับโต๊ะเก้าอี้ที่ใช้ในห้องเรียนของผู้เรียนนั้น ควรมีขนาดพอเหมาะกับผู้เรียนจำนวนที่เพียงพอ อยู่ในสภาพที่สมบูรณ์ ใช้งานได้

2. การจัดห้องเรียนและวัสดุอุปกรณ์ ห้องเรียนที่ดีเปรียบเหมือนบ้านที่ดี ผู้ที่อยู่อาศัยจะได้อยู่อย่างมีความสุข การจัดห้องเรียนที่ดีและเหมาะสมจะเป็นการปลูกฝังลักษณะนิสัยแก่ผู้เรียน เช่นห้องเรียนที่สะอาด เรียบร้อย เป็นสัดส่วน ผู้เรียนมีความเคยชินกับความสะอาดและเป็นระเบียบผู้เรียนก็จะเป็นคนรักสะอาดและมีระเบียบ

องค์ประกอบสำคัญในการจัดห้องเรียนที่ควรจะคำนึงถึง คือ

2.1 สภาพห้องเรียน จะต้องมีสภาพที่ดีและใช้การได้ เป็นสัดส่วนมีความเหมาะสมกับผู้เรียนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

2.2 ขนาดห้องเรียนต้องมีความกว้างพอเหมาะกับจำนวนผู้เรียน

2.3 สุขลักษณะของห้องเรียน ควรมีสุขลักษณะดังนี้

2.3.1 อากาศที่ถ่ายเทได้ดี มีหน้าต่างเพียงพอ ประตูเข้าออกได้อย่างสะดวก

2.3.2 แสงสว่างที่พอเหมาะ เพื่อช่วยให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพที่ดีการอ่านและเขียนหนังสือได้อย่างชัดเจน

2.3.3 ปราศจากเสียงรบกวนต่างๆ เช่าเสียงจากยานพาหนะ กลิ่น ควัน ฝุ่น ฯลฯ ความสะอาดผู้เรียนต้องช่วยกันดูแลความสะอาดของห้องเรียนอยู่เสมอ

3. การจัดตกแต่งห้องเรียน มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

มุมอ่านหนังสือ ภายในห้องเรียนควรจัดให้มีมุมไว้สำหรับอ่านหนังสือเพื่อให้นักเรียนมีมุมที่ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ สำหรับไว้อ่านหรือเขียนหนังสือ ครูและนักเรียนควรจัดหาหนังสือไว้หลายรูปแบบและเหมาะสมกับวัยการจัดมุมอ่านหนังสือควรจัดให้เป็นระบบ หยิบอ่านสะดวก สื่อการเรียนการสอนและวัสดุต่าง ๆ การจัดควรแยกประเภทของสื่อการเรียนการสอนไว้ให้เป็นระบบและหมวดหมู่ เพราะสื่อการเรียนการสอนประเภทต่าง ๆ ย่อมมีคุณสมบัติที่แตกต่างกัน เช่น สื่อการเรียนการสอนประเภท หนังสือ อุปกรณ์การสอนของครูผู้สอนในการจัดสื่อการเรียนการสอนควรจะมีการปรับเปลี่ยนตามบทเรียนหรือกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในการเรียน อุปกรณ์เหล่านี้ควรจัดไว้ให้เป็นระเบียบและเป็นสัดส่วน สะดวกในการนำมาใช้งานครูผู้สอนควรฝึกให้ผู้เรียนมีนิสัยในการจัดสิ่งของให้เป็นระเบียบเมื่อใช้แล้วควรเก็บเข้าที่ให้เรียบร้อย

เครื่องมือเครื่องใช้ที่จำเป็นในห้องเรียน ห้องเรียนควรมีอุปกรณ์เครื่องมือที่จำเป็น เช่น อุปกรณ์ในการทำความสะอาด ควรจัดให้มีมุมในการเก็บรักษา เพื่อสะดวกในการใช้งาน และความเป็นระเบียบเรียบร้อย

1. มุมเสริมสร้างกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ ควรจัดไว้ตามความเหมาะสมและจำเป็น เช่น มุมการงาน มุมภาษาไทย มุมสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตเป็นต้น

2. ที่แสดงผลงานของนักเรียน ครูผู้สอนควรจัดมุมที่แสดงผลงานของนักเรียนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความภาคภูมิใจในผลงานของนักเรียนอีกทั้งยังเป็นการสร้างกำลังใจแก่ผู้เรียน และยังสามารถพัฒนาและปรับปรุงผลงานของตนเองได้อีกด้วย

3. การจัดมุมพักผ่อน ครูผู้สอนควรจัดให้มีมุมสำหรับพักผ่อนในเวลาว่างจากการเรียนเพื่อให้ผู้เรียนได้มีการพักผ่อนจากการเรียน มุมที่ไว้สำหรับการสนทนาของผู้เรียน

4. การตกแต่งประดับห้องเรียน ครูผู้สอนส่วนใหญ่มีห้องเรียนที่เป็นมาตาฐาน ครูผู้สอนควรที่จะจัดตกแต่งห้องเรียน การตกแต่งห้องเรียนผู้สอนควรจัดให้ผู้เรียนมีส่วนในจัดตกแต่งห้องเรียนเพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดความภาคภูมิใจในห้องเรียนของตน

ดังนั้นการจัดห้องเรียนโดยรวมแล้วใช้หลักและองค์ประกอบต่าง ๆ รวมกันในการจัดเพื่อให้เป็นระเบียบเรียบร้อย ในมุมที่นำมาใช้งานได้อย่างเหมาะสมและเป็นประโยชน์ การจัดห้องเรียนขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา และความเหมาะสมของห้องเรียน วัสดุที่นำมาใช้ความคิดสร้างสรรค์ของครูผู้สอนและนักเรียน การจัดสภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียน เช่น ลานเข้าแถว สวนหย่อม อาคารเรียน สนามกีฬา ภูมิทัศน์ของต้น ควรให้เกิดความรวมมือร่วมใจของนักเรียน ครู บุคลากร ตลอดจนชุมชน เพื่อสร้างความภูมิใจในสถานศึกษาและเป็นศูนย์รวมจิตใจได้อีกด้วย

สรุปได้ว่า การจัดการสภาพแวดล้อมด้านกายภาพ หมายถึง การจัดสภาพแวดล้อมทางด้านอาคารสถานที่ บริเวณรอบ ๆ โรงเรียน เป็นสิ่งที่สามารถมองเห็นได้ เช่น ห้องเรียน อาคารเรียน หน้าต่าง พื้นห้อง ความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อย การจัดตกแต่งห้องเรียนอาคารเรียน และวัสดุอุปกรณ์ให้เอื้ออำนวยต่อการจัดการเรียนการสอน

2. สภาพแวดล้อมด้านบริหาร

สภาพแวดล้อมด้านการบริหาร หมายถึง การดำเนินการใด ๆ ในระบบการบริหารจัดการภายในสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จด้วยความร่วมมือร่วมใจกันของบุคคลกร สังเกตได้จากการทำงานที่เป็นระบบ ความมีน้ำใจช่วยเหลือกันและกัน ความยิ้มแย้มแจ่มใส ความเป็นมิตรไมตรีต่อกัน ความสามัคคีในการทำงาน มีกิจกรรมและแนวปฏิบัติจัดการ ดังนี้

2.1 ผู้บริหารและครูผู้สอนมีส่วนในสำรวจสภาพปัจจุบันและปัญหา จัดทำข้อมูลสารสนเทศที่เป็นปัจจุบันเพื่อนำมากกำหนดนโยบายและแนวทางในการปฏิบัติของสถานศึกษา เช่น การเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นในลักษณะต่าง ๆ การใช้กระบวนการวางแผนพัฒนาเป็นระบบทีม (Team Planning) เป็นต้น

2.2 ส่งเสริมให้บุคลากรทำงานร่วมกันในลักษณะต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ เช่น การประชุมเชิงปฏิบัติงาน การนิเทศภายในสถานศึกษา การมอบหมายสั่งงานตามสายการบังคับบัญชาการประชุมในระดับกลุ่มงาน กลุ่มสาระมีการสร้างขวัญและกำลังใจ การยกย่องชมเชย การประกาศเกียรติคุณ การจัดสวัสดิการให้แก่บุคลากรในรูปแบบต่าง ๆ เช่น

2.2.1 มอบหมายงานให้แล้วติดตาม ดูแล ให้ความช่วยเหลือ

2.2.2 ส่งเสริมด้านงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ในการปฏิบัติงานอย่างเหมาะสม

2.2.3 จัดสวัสดิการต่าง ๆ เช่น ทุนการศึกษาแก่บุตรที่พักอาศัยและสาธารณูปโภค

2.2.4 ส่งเสริมให้บุคลากรแสดงความสามารถ ผลงานในรูปแบบต่าง ๆ

2.2.5 จัดให้มีการยกย่องชมเชยประกาศเกียรติคุณ

มีการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากร เพื่อเพิ่มพูนทักษะความรู้ความสามารถ ความก้าวหน้า เช่น การศึกษาต่อ การอบรม การศึกษาดูงาน การจัดทำผลงานทางวิชาการ บุคลากรมีโอกาสในการพบปะแลกเปลี่ยนทัศนคติในโอกาสต่าง ๆ เช่น การต้อนรับคณะศึกษาดูงาด้วยบรรยากาศแบบมิตรไมตรีวันสำคัญต่าง ๆ การฉลองความสำเร็จ ส่งเสริมให้บุคลากรช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เมื่อเกิดได้รับความเดือดร้อน เช่น เจ็บป่วย แต่งงาน วันเกิด เป็นต้น

2.3 ส่งเสริมให้มีวินัยต่อตนเอง เช่น การตรงต่อเวลา ความรับผิดชอบในหน้าที่สิ่งที่จะชี้วัดลักษณะสภาพแวดล้อมด้านการบริหาร ได้แก่ ระบบการทำงานของบุคลากรสายการบังคับ

บัญชาที่มีความเป็นกันเอง มีความอบอุ่นในการทำงานบรรยากาศในที่ประชุมที่เป็นไปตามระบบประชาธิปไตย บุคลากรรู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเอง รวมถึงระบบสวัสดิการและการจัดการต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม การสร้างความสัมพันธ์ที่ดี การสร้างขวัญและกำลังใจ ก็จะส่งผลให้การดำเนินงานในสถานศึกษาบรรลุถึงเป้าหมายที่วางไว้ สิ่งชี้วัดลักษณะสภาพแวดล้อมด้านการบริหาร ได้แก่ การจัดระบบการทำงานของครูอาจารย์ สายงานการบังคับบัญชาที่มีความเป็นกันเอง อบอุ่น มีความศรัทธาไว้เนื้อเชื่อใจกันบรรยากาศการประชุมเป็นไปตามครรลองของการเป็นประชาธิปไตย ทุกคนรู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเอง รวมถึงการจัดสวัสดิการ การจัด การด้านต่าง ๆ ด้วยลักษณะของการบริหารที่ก่อให้เกิดสภาพแวดล้อมที่ดีนั้น เริ่มตั้งแต่การกำหนดนโยบาย ควรให้บุคลากรในโรงเรียนมีส่วนร่วม มีการนำข้อมูลจากการสำรวจสภาพปัจจุบันและปัญหามากำหนดเป็นนโยบายในการแก้ปัญหาและพัฒนางานของโรงเรียนซึ่ง ธงชัย สันติวงษ์ (2540 : 322) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมในการบริหารไม่ว่าจะเป็นในลักษณะของการมีส่วนร่วมตัดสินใจ หรือร่วมให้ข้อเสนอแนะมักทำให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจได้เสมอ สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ (2539 : 107) ได้เน้นถึงการบริหารทางด้านการวางแผนอาคารสถานที่ สภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกเป็นหลักการทางการศึกษา เน้นในหลักการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หรือสังคมในอนาคต นักวางแผน นักบริหารที่มีอุดมการณ์ต้องยึดหลักทางการศึกษาเป็นหัวใจสำคัญในการทำงาน จะต้องใช้ความรู้วามสามารถและพยายามค้นหาแหล่งสนับสนุนทั้งทางด้านการเงินและวัสดุอุปกรณ์จากแหล่งต่าง ๆ มาช่วยสร้างบรรยากาศทางการศึกษาที่ส่งผลทั้งโดยทางตรง และส่งผลต่อความคิดสร้างสรรค์สังคมในอนาคต

สรุปได้ว่า การจัดการสภาพแวดล้อมด้านการบริหาร เป็นการจัดระบบการบริหารในโรงเรียนให้มีการปฏิบัติงานสำเร็จลงด้วยความร่วมมือร่วมใจของบุคลากร ที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกันของบุคลากรที่กระทำภารกิจให้บรรลุเป้าหมายของโรงเรียน การส่งเสริมสนับสนุน ปรับปรุง พัฒนาโรงเรียน โดยอาศัยความร่วมมือร่วมใจของบุคลากรในโรงเรียนทำงานอย่างมีระบบ ด้วยความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ยิ้มแย้มแจ่มใสเป็นมิตรต่อกัน รักใคร่กลมเกลียวกันเพื่อให้การปฏิบัติงานสำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี การพัฒนาส่งเสริมเพิ่มพูนความรู้และศักยภาพแก่บุคลากร การจัดสภาพแวดล้อมทั้งด้านกายภาพ การบริหาร และด้านวิชาการต่างก็เอื้อซึ่งกันและกันซึ่งโรงเรียนควรตระหนักและสร้างเสริมให้เกิดขึ้นเพื่อให้โรงเรียนเป็นสถานที่น่าอยู่น่าเรียนแล้วบุคลากรจะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

3. สภาพแวดล้อมด้านวิชาการ

สภาพแวดล้อมวิชาการ หมายถึง การเรียนการสอนทั้งภายในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ตลอดจนการจัดบริการเพื่อส่งเสริมสนับสนุนทางวิชาการต่าง ๆ ที่จะนำให้นักเรียนได้รับความรู้ ประสบการณ์มากที่สุด การจัดสภาพแวดล้อมทางวิชาการ ที่ส่งเสริมให้เกิดบรรยากาศดังกล่าว ได้แก่ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ตรงตามจุดประสงค์การเรียนรู้ ส่งเสริมความสามารถของนักเรียนแต่ละบุคคล ให้นักเรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอน แล้วดำเนินกิจกรรมด้วยความเป็นกันเอง ให้เกียรติซึ่งกันและกัน ส่งเสริมการเรียนเป็นกลุ่ม ช่วยกันคิด ช่วยกันทำระหว่างผู้สอนและผู้เรียน สภาพแวดล้อมเช่นนี้จะทำให้ทุกคนมีความสุขมีความมั่นใจ และตระหนักในคุณค่าของตนเอง ซึ่งเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนได้รับรู้และประสบการณ์ให้มากที่สุดในการเรียนรู้ เช่น ผู้เรียนมีความสุขในการเรียน จัดให้มีบรรยากาศการเรียนการสอนที่ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความสุขในการเรียนการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ

พฤติกรรมการสอนของครูผู้สอน ครูผู้สอนแสดงพฤติกรรมทั้งในคำพูด กิริยาท่าทาง อารมณ์ที่ยิ้มแย้มแจ่มใส สร้างความรักความเมตตา ครูผู้สอน เปรียบ เสมือนแม่แบบและตัวอย่างสำหรับผู้เรียน หากครูผู้สอนไม่เป็นตัวอย่างให้แก่ผู้เรียนก็จะส่งให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมที่ไม่ดีเช่นกัน ดังนั้นครูผู้สอนจึงต้องปฏิบัติตนให้เป็นตัวอย่างที่ดีแก่ผู้เรียนหากครูผู้สอนสามารถทำให้ผู้เรียนมีความรัก ความผูกพัน และเอื้ออาทรกันแล้วก็จะเป็นการสร้างบรรยากาศที่ดีในการเรียนการสอนทำให้สภาพแวดล้อมในชั้นเรียนเป็นบรรยากาศที่ดี ทำให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

การบวนจัดการเรียนการสอน ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียนการสอน โดยครูผู้สอนต้องจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติด้วยตนเองมากที่สุด เพื่อจะได้มีโอกาสในการเรียนรู้ด้วยตัวเอง ครูผู้สอนเป็นเพียงผู้ช่วยเหลือ แนะนำสร้างขวัญและกำลังใจ แก่ผู้เรียน ก็จะสามารถสร้างบรรยากาศสภาพแวดล้อมในชั้นเรียนได้เป็นอย่างดี

การจัดห้องเรียนและวัสดุอุปกรณ์ บรรยากาศในการเรียนการสอนถือได้ว่ามีผลต่อสภาพจิตใจของผู้เรียนและครูผู้สอน หากห้องเรียนมีสภาพแวดล้อมที่คับแคบ อากาศถ่ายเทไม่สะดวก สกปรก สื่อวัสดุอุปกรณ์ชำรุด ก็จะส่งผลต่อสภาพจิตใจทำให้การเรียนการสอนไม่มีประสิทธิภาพ ควรที่จัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนการสอน ครูผู้สอนก็ควรจัดรูปแบบวิธีในการสอนให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจในเนื้อหาบทเรียนได้อย่างรวดเร็ว เข้าใจในเนื้อหาวิชา คอยสร้างกำลังใจและคอยให้คำแนะนำ และสร้างสรรค์กระบวนการคิดของผู้เรียนเพิ่มเติมในส่วนที่ผู้เรียนต้องการเพื่อการเรียนการสอนเกิดประสิทธิภาพ

สิ่งที่จะช่วยชี้วัดในลักษณะของสภาพแวดล้อมทางวิชาการ ได้แก่ ครูผู้สอนเองมีความกระตือรือร้นในการจัดการเรียนการสอนมากเพียงใด การสร้างสิ่งเร้าแก่ผู้เรียนในการพัฒนาตนเอง การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ การหาเทคนิคในการสอน เพื่อลดความเบื่อหน่ายของนักเรียน

การจัดสภาพแวดล้อมทางวิชาการ ช่วยส่งเสริมให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ตรงตามวัตถุประสงค์ ส่งเสริมความสามารถของผู้เรียนแต่ละบุคคลให้นักเรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอนแล้วดำเนินกิจกรรมด้วยความเป็นกันเองให้เกียรติซึ่งกันและกันส่งเสริมการเรียนเป็นกลุ่มช่วยกันคิดช่วยกันทำระหว่างผู้สอนและผู้เรียน โดย วิชัย วงษ์ใหญ่ (2540 : 119) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่มีอิทธิพลและส่งผลทำให้บรรยากาศในชั้นเรียนมีลักษณะที่ส่งเสริมหรือขัดขวางการเรียนรู้ของผู้เรียน ครูผู้สอนต้องคำนึงถึงอยู่ตลอดเวลา การจัดกระบวนการเรียนการสอน คือ

1. การร่วมมือและการแข่งขันของผู้เรียน ประกอบด้วย บรรยากาศที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนร่วมมือกันแก้ปัญหาการใช้แรงเสริมหรือรางวัล

2. ลักษณะพฤติกรรม บุคลิกภาพของผู้สอนมีอิทธิพลต่อการเรียนของผู้เรียน

3. ความร่วมมือระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน คำนึงถึงวัตถุประสงค์การเรียนเป็นหลักสำคัญ

4. ความรู้สึกและเจตคติของผู้เรียนที่มีต่อกลุ่มเพื่อน ผู้สอนและโรงเรียนจะมีผลกระทบ ต่อการเรียนรู้ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พันธณีย์ วิหคโต (2541 : 38) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนของครูดีเด่นวิชาภาษาไทย วิชาคณิตศาสตร์ พบว่าการสร้างปฏิสัมพันธ์ของครูกับนักเรียนอยู่ในระดับดี คือ การสร้างบรรยากาศในห้องเรียนเอื้อต่อการเรียนการสอนได้แก่การจัดห้องเรียนให้น่าอยู่น่าเรียน การสร้างบรรยากาศการเรียนการสอนให้สนุกสนาน มีการแก้ไขข้อบกพร่องหรือข้อผิดพลาดทันทีที่พบ โดยการแนะนำ และอธิบายข้อผิดพลาด มีการกระตุ้นให้นักเรียนได้คิดหาเหตุผลให้เกิดความเข้าใจ สร้างความสัมพันธ์ที่ดีเป็นกันเองกับนักเรียน ใกล้ชิดเอาใจใส่ดูแลอย่างใกล้ชิด และมีความสนใจนักเรียนที่มีปัญหาเป็นรายกรณี และซ่อมแก้ไขเป็นรายบุคคล สภาพแวดล้อมที่ดีจะทำให้ทุกคนมีความสุข มีความมั่นใจ และตระหนักในคุณค่าของตนเอง สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2539 : 9-17) ได้เสนอแนวทางการสร้างบรรยากาศ และสภาพแวดล้อม ช่วยกระตุ้นให้นักเรียนมีความสนใจมีแรงจูงใจ ในการเรียน คือ

1. สร้างความเป็นกันเองระหว่างครูกับนักเรียน นักเรียนกับนักเรียน เช่น นั่งเป็นกลุ่ม

2. การยิ้มแย้มแจ่มใส แสดงอารมณ์ดี

3. ใช้คำพูดที่แสดงความเมตตา ไม่ใช้วาจาเยาะเย้ยถากถางนักเรียนหรือใช้อำนาจข่มขู่ให้นักเรียนกลัว ครูควรสนับสนุนให้นักเรียนมีส่วนร่วมในบทเรียน ให้คำ "ชม" มากกว่า "ติ"

4. ให้ความรักความอบอุ่น นักเรียนทุกคนควรจะมีความรู้สึกว่า ตนเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะ เป็นที่รักและยอมรับของครูและเพื่อน ๆ ครูจะต้องเป็นผู้สร้างความสัมพันธ์อันดี โดยต้องพยายามรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

5. ให้ความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจ โดยครูต้องเอาใจใส่ และสอนนักเรียนให้อยู่ด้วยกันอย่างราบรื่น ไม่ข่มเหงซึ่งกันและกัน

6. ให้ความยุติธรรม มีการปฏิบัติต่อนักเรียนทุกคนด้วยใจเป็นกลางไม่มีอคติอย่างสม่ำเสมอ ควบคุมอารมณ์ พร้อมให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียนเท่าเทียมกัน

7. ให้ความไว้วางใจและยกย่อง ให้นักเรียนทำงานหรือทำกิจกรรมตามที่กำหนดหรือตามที่ได้รับมอบหมาย โดยครูเป็นที่ปรึกษา ให้นักเรียนมีอิสระในการทำงาน เข้าใจตนเอง รับผิดชอบตนเอง และเรียนรู้ด้วยตนเอง

8. มีความไวในการรับรู้อารมณ์ต่าง ๆ ของนักเรียน เช่น ในขณะที่ครูกำลังสอน เมื่อสังเกตเห็นว่านักเรียนไม่สนใจ ครูก็อาจจะเปลี่ยนกิจกรรม หรือเปลี่ยนเทคนิคในการสอน เพื่อให้ทุกคนหันมาสนใจในบทเรียนตามเดิม

9. มีการยอมรับนับถือ ครูเห็นคุณค่าในตัวนักเรียน ยอมรับว่านักเรียนเป็นบุคคลสำคัญมีคุณค่าและสามารถเรียนได้ ให้โอกาสแสดงความรู้สึก โดยใช้วิธีสอนต่าง ๆ เช่น บทบาทสมมติการใช้ละครชีวิตจริง หรือการสร้างสถานการณ์จำลอง

10. ให้นักเรียนทุกคนมีบทบาทในการสร้างความดี ให้นักเรียนที่เก่งช่วยสอนให้แก่นักเรียนที่เรียนอ่อน

11. ไม่แสดงพฤติกรรมที่ซ้ำ ครูต้องพยายามเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนไม่ทำให้ซ้ำ ๆ กันเป็นประจำ เพราะจะทำให้เกิดบรรยากาศที่น่าเบื่อหน่าย

12. ให้แรงเสริมหรือรางวัล ควรมีการให้กำลังใจแก่นักเรียนที่มีจุดเด่นด้านต่าง ๆ อย่างทั่วถึงและตามความเหมาะสม เช่น ชมเชยนักเรียนที่แสดงพฤติกรรมการช่วยเหลือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ในขณะที่ปฏิบัติกิจกรรมเป็นกลุ่มเพราะจะทำให้ผู้ที่ได้รับการชมเชย มีความภาคภูมิใจนักเรียนคนอื่น ๆ ก็จะได้เห็นแบบอย่างที่ดี เป็นต้น

สรุปได้ว่า การจัดการสภาพแวดล้อมด้านวิชาการ คือ กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่สอดคล้องตามจุดประสงค์ผู้เรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แสดงความรู้ความสามารถของแต่ละบุคคล ครูผู้สอนเองก็ต้องเป็นผู้สร้างสิ่งเร้าให้นักเรียนเกิดการพัฒนาตนเองอยู่เสมอสอดแทรกการพัฒนาทั้งด้านวิชาการและจิตพิสัยที่ดีแก่ผู้เรียน รวมถึงการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมสนับสนุนทางวิชาการต่าง ๆ ให้แก่นักเรียนทั้งกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียนและนอกห้องเรียนที่

สนับสนุนการเรียนรู้ทางวิชาการแก่ผู้เรียนให้ได้รับประสบการณ์ในการเรียนรู้ทักษะกระบวนการที่ถูกต้องส่งเสริมสภาพจิตใจที่ดีงามภายใต้การเรียนการสอนที่มีความสนุกสนานและมีชีวิตชีวา

บริบทสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 มีภารกิจในการบริหารและจัดการศึกษาสถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเฉพาะแต่ระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาท้องที่จังหวัดหนองคาย และเป็นหน่วยงานที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ดำเนินงานให้เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา ตามมาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 มาตรา 8 และมาตรา 33 วรรคสองแห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 โดยดำเนินการจัดการศึกษาและส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษา ดังนี้

1. จัดทำนโยบาย แผนพัฒนา และมาตรฐานการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบาย มาตรฐานการศึกษา แผนการศึกษา แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานและความต้องการของท้องถิ่น

2. วิเคราะห์การจัดตั้งงบประมาณเงินอุดหนุนทั่วไปของสถานศึกษาและหน่วยงานในเขตพื้นที่การศึกษา และแจ้งจัดสรรงบประมาณที่ได้รับให้หน่วยงานข้างต้นรับทราบ กำกับตรวจสอบติดตามการใช้จ่ายงบประมาณของหน่วยงานดังกล่าว

3. ประสาน ส่งเสริม สนับสนุนพัฒนาหลักสูตรร่วมกับสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

4. กำกับ ดูแล ติดตามและประเมินผลสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและในเขตพื้นที่การศึกษา

5. ศึกษา วิเคราะห์ วิจัยและรวบรวมข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

6. ประสานการระดมทรัพยากรด้านต่าง ๆ รวมทั้งทรัพยากรบุคคล เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการจัดและการพัฒนาในเขตพื้นที่การศึกษา

7. จัดระบบการประกันคุณภาพการศึกษาและประเมินผลสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

8. ประสาน ส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษาของสถานศึกษาเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งบุคคล องค์กรชุมชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันอื่น ที่จัดรูปแบบที่หลากหลายในเขตพื้นที่การศึกษา

9. ดำเนินการ และประสาน ส่งเสริม สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาการศึกษาเขตพื้นที่การศึกษา

10. ประสาน ส่งเสริมการดำเนินงานของคณะอนุกรรมการ และคณะทำงานด้านการศึกษา

11. ประสานการปฏิบัติราชการทั่วไปกับองค์กร หน่วยงานภาครัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในฐานะสำนักงานผู้แทนกระทรวงศึกษาธิการในเขตพื้นที่การศึกษา

12. ปฏิบัติหน้าที่อื่นเกี่ยวกับกิจกรรมในเขตพื้นที่การศึกษาที่มิได้ระบุให้เป็นหน้าที่ของผู้ใดโดยเฉพาะ หรือปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่มอบหมาย

แนวทางการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพในอนาคต สำนำงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ได้กำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ ไว้ดังนี้ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21. 2551 : 14-16)

นโยบาย

1. การพัฒนาคุณภาพให้มีการจัดการเรียนการสอนอย่างมีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน โดยมีคุณธรรมนำความรู้ ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

2. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

3. จัดระบบการบริหารโดยกระจายอำนาจให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

วิสัยทัศน์

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 เป็นองค์การที่ขับเคลื่อนการจัดการศึกษามัธยมศึกษา เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนสูงขึ้นมีคุณภาพตามมาตรฐานสู่สากล

พันธกิจ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เขต 21 ส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาให้ประชากรวัยเรียนทุกคนพัฒนาเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้มีความรู้คู่คุณธรรมพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

เป้าประสงค์

1. ผู้เรียนทุกคนมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา พัฒนาสู่ความเป็นเลิศ

2. ประชากรวัยเรียนทุกคนได้รับโอกาสในการจัดการศึกษา 15 ปี อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ

3. สมรรถนะของครูและบุคลากรทางการศึกษาปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพเต็มตามศักยภาพยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ 5 กลุ่มสาระหลักให้เพิ่มสูงขึ้น สถานศึกษามีความเข้มแข็งและเป็นกลไกการปฏิรูปการศึกษาก้าวสู่ในทศวรรษที่สอง

การบริหารงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ตามกรอบวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ เป็นการดำเนินงานที่มุ่งหวังให้เกิดคุณภาพต่อผู้เรียนและเป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ในการพัฒนาตนและสังคมให้มีคุณภาพประชาชนมีความสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีความมั่นคงในชีวิต

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยภายในประเทศ

ชาตรี แก้วมา (2542 : 6-65) ได้ศึกษา "การศึกษาปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสกลนคร" ผลการวิจัยพบว่า 1. ฝ่ายบริหารโดยส่วนรวม ฝ่ายบริหารในโรงเรียนขนาดกลางและฝ่ายบริหารในโรงเรียนนขนาดเล็ก การศึกษาปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยภาพรวมและเป็นรายด้านทั้ง 10 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง แต่ฝ่ายบริหารในโรงเรียนขนาดใหญ่มีปัญหาโดยภาพรวมและรายด้าน 9 ด้าน อยู่ในระดับมากและมีปัญหาเฉพาะด้าน การบริหารบริเวณโรงเรียนอยู่ในระดับปานกลาง และ 2. ฝ่ายบริหารในโรงเรียนขนาดต่างกันมีปัญหาการบริหารอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม โดยภาพรวมและเป็นรายด้าน 8 ด้าน ไม่แตกต่างกัน แต่มีปัญหาอีก 2 ด้าน ที่เหลือแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยฝ่ายบริหารโรงเรียนขนาดใหญ่มีปัญหาด้านการบริหารอาคารโรงฝึกงานและด้านการบริหารอาคารหอประชุมมากกว่าผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กและผู้บริหารโรงเรียนขนาดใหญ่ มีปัญหาด้านการบริหารด้านอาคารหอประชุมมากกว่าผู้บริหารโรงเรียนขนาดกลาง

นัฐญาพร ดุษฎี (2545 : 6) ได้ศึกษาเรื่อง "สภาพการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัด สปจ. สระแก้ว" พบว่า สภาพการจัดการสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัด สปจ. สระแก้ว โดยรวมอยู่ในระดับมาก

1. ครู-อาจารย์โดยส่วนรวม และจำแนกตามสถานภาพและขนาดโรงเรียนมีการดำเนินการจัดกิจกรรมรักษาสภาพแวดล้อมในโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยรวมและเป็นรายด้านทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านสัมพันธภาพระหว่างบุคลากรในสถานศึกษา ด้านบรรยากาศและสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา ด้านกิจกรรมรณรงค์และรักษาสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาและด้านการบริหารงานสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา และด้านความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับชุมชนด้านสภาพแวดล้อม

2. ครูผู้รับผิดชอบงานสภาพแวดล้อม มีระดับการดำเนินการจัดกิจกรรมรักษาสภาพแวดล้อมโดยรวมและเป็นรายด้าน ทั้ง 5 ด้าน มากกว่าผู้บริหารโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ครู-อาจารย์ในโรงเรียนขนาดต่างกันมีระดับการดำเนินการ โดยรวมและรายด้านทั้ง 4 ด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยครู-อาจารย์ในโรงเรียนขนาดใหญ่มีระดับการดำเนินการ มากกว่าครู-อาจารย์ในโรงเรียนขนาดกลาง และครู–อาจารย์ในโรงเรียนขนาดเล็ก และครู–อาจารย์ในโรงเรียนขนาดกลางมีระดับการดำเนินการ มากกว่าครู-อาจารย์ในโรงเรียนขนาดเล็กครู-อาจารย์ในโรงเรียนขนาดต่างกันแต่มีการดำเนินการด้านความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับชุมชนด้านสภาพแวดล้อม ไม่แตกต่างกัน

เนาวรัตน์ ขจร (2549 : 7) ได้ศึกษาสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 ใน 3 ด้าน คือ ด้านกายภาพ ด้านการบริหาร และด้านวิชาการและเปรียบเทียบสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตามที่ตั้งของโรงเรียน ในเขตและนอกเขตเทศบาล กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้ทำหน้าที่ด้านสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 ปีการศึกษา 2548 จำนวน186 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยนั้นเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 50 ข้อ สถิติที่ใช้ได้แก่ คะแนนเฉลี่ย ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที (t-test) ผลการวิจัยพบว่า สภาพแวดล้อมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 ในภาพรวมและรายด้านทั้ง 3 ด้าน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก การเปรียบเทียบสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตามสถานที่ตั้งในเขตเทศบาล และนอกเขตเทศบาลในภาพรวม และรายด้าน ด้านการบริหาร และด้านวิชาการแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนด้านกายภาพ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

บรรหาร เทียมเมฆ (2546 : 115) ได้ศึกษาเรื่อง ศึกษาสภาพแวดล้อมของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบางน้ำเปรี้ยว ฉะเชิงเทรา พบว่า

1. สภาพแวดล้อมของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยรวม และด้านกายภาพสภาพแวดล้อมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ด้านบริหารและด้านวิชาการมีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง

2. ผลการเปรียบเทียบสภาพแวดล้อมโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา จำแนกตามสถานที่ตั้งของโรงเรียน พบว่าด้านกายภาพ ด้านการบริหาร และด้านวิชาการ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p<.05$) โดยโรงเรียนที่ตั้งในเขตเทศบาลจัดสภาพแวดล้อมได้เหมาะสมกว่าโรงเรียนที่ตั้งนอกเขตเทศบาล

วิษณุ ผสมทรัพย์ (2546 : 21) ได้ศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนสัตหีบวิทยาคม ผลการวิจัยพบว่า

1. ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดสภาพแวดล้อมโรงเรียนสัตหีบวิทยาคม กรมสามัญศึกษา อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี จำแนกตามความคิดเห็นของนักเรียนอยู่ในระดับมาก พิจารณารายด้าน พบว่าด้านกายภาพอยู่ระดับปานกลาง และด้านบริหารและด้านวิชาการอยู่ในระดับมาก

2. ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีผลต่อการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนสัตหีบวิทยาคมกรมสามัญศึกษา อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี จำแนกตามความคิดเห็นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ความคิดเห็นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง

3. ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีผลต่อการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนสัตหีบวิทยาคมกรมสามัญศึกษา อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี จำแนกตามความคิดเห็นของนักเรียนเพศชายโดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก และความคิดเห็นของนักเรียนเพศหญิงโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

4. ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีผลต่อการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน สัตหีบวิทยาคมกรมสามัญศึกษา อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี จำแนกตามความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลายโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

5. ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีผลต่อการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนสัตหีบวิทยาคมกรมสามัญศึกษา อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี จำแนกตามความคิดเห็นของนักเรียนเพศชาย

และเพศหญิงโดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านกายภาพ ด้านการบริหารและด้านวิชาการแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติโดยความพึงพอใจของนักเรียนเพศชายที่มีต่อการจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาทางด้านกายภาพมากกว่านักเรียนเพศหญิง ส่วนด้านการบริหารและด้านวิชาการ พบว่า นักเรียนเพศหญิงมากกว่า นักเรียนเพศชาย

พรรณมาศ พรมพิลา (2550 : 7-74) ผลการประเมินโครงการการพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการศึกษาในโรงเรียนเทศบาล 2 วัดปราสาททอง ที่ได้ดำเนินการศึกษาปัญหาการจัดสภาพแวดล้อม ศึกษาหาแนวทางในการแก้ปัญหา เลือกแนวทางที่เหมาะสมกับสภาพของโรงเรียน กำหนดโครงการ แผนการดำเนินงาน ติดตามและประเมินผลดำเนินงานเป็นระยะ เพื่อนำมาพัฒนาและปรับปรุงงานให้ดีขึ้นโดยใช้กระบวนการบริหารเชิงระบบสรุปได้ ดังนี้

1. ปัญหาและความต้องการจำเป็นในการจัดสภาพแวดล้อม ผลการประเมินผลการจัดสภาพแวดล้อม (Context Evaluation) ก่อนดำเนินการพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่ออำนวยต่อการจัดการศึกษาในโรงเรียนเทศบาล 2 วัดปราสาททอง โดยการสำรวจสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นของการจัดสภาพแวดล้อม ในช่วงต้นปีการศึกษา 2550 พบว่าสภาพแวดล้อมในโรงเรียนอยู่ในสภาพที่ยังไม่เอื้อต่อการจัดการศึกษาเท่าที่ควร

2. แนวทางแก้ปัญหาการจัดสภาพแวดล้อม โรงเรียนวางแนวทางการแก้ปัญหาโดยให้ครู-บุคลากร นักเรียน และผู้ปกครอง ได้เห็นความสำคัญของการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการศึกษา รวมทั้งจัดหางบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ โดยร่วมกับชุมชน ตลอดจนการพัฒนาการบริหารงานให้ทุกคนมีส่วนร่วมพัฒนาโรงเรียน

3. ดำเนินการพัฒนาสภาพแวดล้อมคณะกรรมการพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการศึกษาในโรงเรียนร่วมประชุมวางแผนเพื่อแก้ปัญหา ซึ่งผลของการวางแผนการแก้ปัญหาตามทางเลือกที่เหมาะสมกับศักยภาพของโรงเรียน โดยดำเนินโครงการพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการศึกษาในโรงเรียนในด้านกายภาพ ด้านวิชาการและด้านการบริหารจัดการ ในปีการศึกษา 2550

4. ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของการพัฒนาสภาพแวดล้อม การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) ได้พิจารณาองค์ประกอบ ของปัจจัยนำเข้า สำคัญที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วยบุคลากร วัสดุอุปกรณ์ งบประมาณ และประมาณการใช้จ่ายของโรงเรียน พบว่า สภาพแวดล้อมทั้งด้านบุคลากร งบประมาณ อาคารสถานที่ และวัสดุอุปกรณ์ รวมถึงหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ตลอดจนการดำเนินงานที่โรงเรียน ส่งผลให้การพัฒนาสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ในโรงเรียนดำเนินไปได้ด้วยดี เป็นรูปธรรม และก่อให้เกิด

การพัฒนาคุณภาพการศึกษาซึ่งการพัฒนาสภาพแวดล้อมทั้งด้านกายภาพ ด้านวิชาการ และในด้านบริหารจัดการ ต้องมีการประสานสัมพันธ์กันที่ดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเพื่อ ก่อให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนาอย่างเต็มรูปแบบที่ต่อเนื่องและยั่งยืน จึงได้นำปัจจัยสำคัญดังกล่าวมาพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการศึกษาในโรงเรียนจนเกิดผลสำเร็จเป็นอย่างดี

5. ผลการประเมินกระบวนการการพัฒนาสภาพแวดล้อมการประเมินแบบ (Process Evaluation) เป็นการประเมินกระบวนการปฏิบัติโครงการ รวมทั้งปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติงาน โดยผู้รายงานใช้แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการดำเนินงานตามโครงการกับคณะกรรมการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานซึ่งผลการวิเคราะห์ พบว่า ค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นของคณะกรรมการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามโครงการ รวมเฉลี่ยเท่ากับ 3.94 ซึ่งมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า กิจกรรมพัฒนาสภาพแวดล้อมด้านกายภาพ ด้านวิชาการและด้านการบริหารจัดการมีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นของการดำเนินโครงการอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.60, 4.57 และ 4.63 ตามลำดับ ส่วนรายละเอียดเกี่ยวกับความเหมาะสมของการดำเนินงานหัวข้ออื่น ๆ มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นของการดำเนินโครงการอยู่ในระดับมาก

6. ผลการประเมินผลผลิตของการพัฒนาสภาพแวดล้อม ผลการประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เป็นการประเมินผลสรุปรวมซึ่งผู้รายงานมุ่งศึกษาผลของการพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการศึกษาในโรงเรียนการเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของครู-บุคลากร นักเรียน และผู้ปกครอง ก่อนการดำเนินการ และหลังเสร็จสิ้นการดำเนินการ ซึ่งผลการวิเคราะห์มีดังนี้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความพึงพอใจของครู-บุคลากร นักเรียน และผู้ปกครอง พบว่า มีความพึงพอใจต่อการพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการ ศึกษาในโรงเรียนเทศบาล 2 วัดปราสาททอง ก่อนพัฒนาอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจเท่ากับ 3.35 และมีความพึงพอใจหลังการพัฒนาอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจเท่ากับ 3.84 เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจ ก่อนพัฒนากับหลังพัฒนา พบว่า ค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจหลังพัฒนาสูงกว่าก่อนพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ภานุมาศ กิติศรีวรพันธุ์ (2542 : 5-69) ศึกษาเรื่องการดำเนินการจัดกิจกรรมรักษาสภาพแวดล้อมในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครพนม พบว่า

1. ครู-อาจารย์โดยส่วนรวม และจำแนกตามสถานภาพและขนาดโรงเรียนมีการดำเนินการจัดกิจกรรมรักษาสภาพแวดล้อมในโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยรวมและเป็นรายด้าน

ทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านสัมพันธภาพระหว่างบุคลากรในสถานศึกษา ด้านบรรยากาศและสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาและด้านกิจกรรมรณรงค์และรักษาสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา ด้านการบริหารงานในสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา และด้านความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับชุมชนด้านสภาพแวดล้อม

2. ครูผู้รับผิดชอบงานสภาพแวดล้อม มีระดับการดำเนินการจัดกิจกรรมรักษาสภาพแวดล้อมโดยรวมและเป็นรายด้าน ทั้ง 5 ด้าน มากกว่าผู้บริหารโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ครู-อาจารย์ในโรงเรียนขนาดต่างกันมีระดับการดำเนินการ โดยรวมและเป็นรายด้าน 4 ด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยครู-อาจารย์ในโรงเรียนขนาดใหญ่มีระดับการดำเนินการ มากกว่าครู-อาจารย์ในโรงเรียนขนาดกลาง และครู–อาจารย์ในโรงเรียนขนาดเล็ก และครู–อาจารย์ในโรงเรียนขนาดกลางมีระดับการดำเนินการ มากกว่าครู-อาจารย์ในโรงเรียนขนาดเล็กครู-อาจารย์ในโรงเรียนขนาดต่างกันแต่มีการดำเนินการด้านความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับชุมชนด้านสภาพแวดล้อม ไม่แตกต่างกัน

อุดมศักดิ์ มุนิกานนท์ (2540 : 6-63) ได้ประเมินโครงการเรื่องการพัฒนาบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนแม่จันทร์วิทยาคม จังหวัดเชียงราย ปีการศึกษา 2538-2539 โดยประเมินความคิดเห็นก่อนและหลังการดำเนินการพัฒนาตามทัศนะของครู ลูกจ้างประจำ และนักเรียนเห็นว่าก่อนการดำเนินงานมีการพัฒนาอยู่ในระดับปานกลาง แต่ภายหลังดำเนินงานโครงการแล้วมีการพัฒนาอยู่ในระดับมาก แต่ครูและลูกจ้างประจำเห็นว่า ในส่วนที่เกี่ยวกับการตกแต่งพื้นที่โรงเรียนได้สวยงามอยู่ในระดับมากที่สุด สำหรับนักเรียนเห็นว่า การจัดห้องเรียนให้มีความสะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อย มีแสงสว่างเพียงพอ อากาศถ่ายเทสะดวก ตกแต่งสวยงามและเอื้อต่อการเรียนการสอน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด

2. งานวิจัยต่างประเทศ

บูร์เซียม (Bursheim. 1993 : 66-67) ได้ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างการจัดสิ่งแวดล้อมทางการเรียนแบบรวมกลุ่ม (สหกรณ์) กับวัฒนธรรมการทำงานได้ผลในโรงเรียนที่มหาวิทยาลัยมินิโซต้า โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการจัดสิ่งแวดล้อมในการเรียนแบบรวมกลุ่มกับวัฒนธรรมการทำงานในโรงเรียนด้านที่ว่า การจัดการโรงเรียน และหมวดวิชาแบบใด ที่มีผลต่อวัฒนธรรมการทำงานในแบบสำรวจ 2 ชุด คือ รูปแบบการทำงานในโรงเรียนของ Dr.Snyder และแบบสำรวจการจัดสิ่งแวดล้อมทางการเรียนแบบรวมกลุ่มของ Dr.Snyder (ซึ่งมีรูปแบบการประเมินค่า 5 ตัว ของลิคอร์ท) กลุ่มตัวอย่างเป็นครูอนุบาล ครู ป.6 และครูใหญ่ใน

18 โรงเรียนของรัฐมินิโซต้า โคโรลาโด และเพนซิลวาเนีย ได้รับแบบสำรวจตอบรับคืน 357 ชุด คิดเป็น 91% ของแบบสำรวจทั้งหมด ผลการศึกษาพบว่า

1. มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญระหว่างการเรียนแบบรวมกลุ่มกับวัฒนธรรมการทำงานให้ผลผลิต

2. มีนัยสำคัญที่ต่างกันตามระยะเวลาที่โรงเรียนเข้าร่วมโครงการปรับปรุงประสิทธิผลโรงเรียนของรัฐมินิโซต้า

3. มีนัยสำคัญต่างกันระหว่างความคิดเห็นของครูใหญ่ที่เข้าร่วมโครงการจัดสิ่งแวดล้อมแบบเรียนรวม

4. เพศ ประสบการณ์การทำงานให้ความเห็นที่แตกต่างกันในคำว่า "ค่านิยม" ของการจัดสิ่งแวดล้อม

5. มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญในเรื่องขนาด และประเภทของโรงเรียน

เบอร์เชทท์ (Burchett. 1972 : 32) ได้ศึกษาเจตคติเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมของเด็กชั้นประถมศึกษาระดับ 4, 5, 6 พบว่า นักเรียนมีเจตคติต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมในทิศทางบวกและมีความเห็นว่าปัญหาสิ่งแวดล้อมในอนาคตจะรุนแรงมากกว่าในปัจจุบัน สิ่งที่มีอิทธิพลต่อเจตคติของนักเรียนคือ การสอนของครู การจัดกิจกรรมในชั้นเรียนและสิ่งเร้าภายนอก เช่น ภาพยนตร์ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่จะส่งผลถึงเจตคติของนักเรียน คือ การได้มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม

ชิน (Chin. 1994 : 2970-A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมของนักเรียนมัธยมศึกษา ครูฝึกสอนและครูประจำการ เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในไต้หวัน ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามัธยมศึกษาในชนบท มีระดับความรู้เรื่องสิ่งแวดล้อม เจตคติและพฤติกรรมต่อสิ่งแวดล้อมดังต่อไปนี้ นักเรียนมีระดับชั้นสูงกว่าจะมีคะแนนทดสอบน้อยกว่านักเรียนที่มีระดับชั้นต่ำกว่า ครูชนบทมีความรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมน้อยกว่าครูในเมือง เด็กผู้หญิงจะเอาใจใส่ปัญหาสิ่งแวดล้อมมากกว่าเด็กผู้ชาย ครูที่ฝึกสอนและครูประจำการมีความรู้ไม่แตกต่างกันนักเรียนมัธยมศึกษา และครูประจำการจะเอาใจใส่ต่อสิ่งแวดล้อมมากกว่าผู้อื่น

คีใจ (Kijai. 1987 : 38) ได้ศึกษาคุณลักษณะของสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จจากปัจจัยพื้นฐาน 5 ประการ ได้แก่ บรรยากาศของสถานศึกษา ภาพพจน์ของสถานศึกษา ความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารมีความสัมพันธ์กับความสำเร็จสถานศึกษาสูงกว่าปัจจัยด้านอื่น

มิลเลอร์ (Miller. 1981 : 1234-A) ได้ศึกษาการใช้อาคารเรียน เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงตารางเวลาในโรงเรียนมัธยมศึกษาสามแห่ง พบว่า

1. สัดส่วนในการใช้ห้องเรียนแต่ละอาคารเรียน จะขึ้นอยู่กับขนาดของห้องเรียนและโปรแกรมทางการศึกษา

2. โรงเรียนทั้งสามโรงสามารถรับนักเรียนเข้าเรียนได้มากขึ้น และใช้พื้นที่ต่อนักเรียนน้อยลงเมื่อได้ใช้ตารางเรียนแบบยืดหยุ่น

3. การเปลี่ยนแปลงตารางเรียนในแต่ละแบบ มีผลต่อการสมัครเข้าเรียนและการใช้เนื้อที่ต่อนักเรียนหนึ่งคน

เพอร์สัน (Person. 1993 : 71) ได้ศึกษาเรื่องการสำรวจหาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับประสิทธิผลที่ได้รับจากการจัดการของวิทยาลัยรัฐคาโรไลนาเหนือ โดยกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหาร คณะครูในวิทยาลัย เจ้าหน้าที่ระดับต่าง ๆ ในวิทยาลัย โดยผู้ที่ตอบกลับจะถือว่าเป็นตัวแทนของกลุ่มประชากรที่ทำการศึกษา พบว่า การบริหารอย่างมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญ พบว่า แบบสอบถามเกี่ยวกับความพอใจ ที่ได้รับจากการจัดการซึ่งมีปัจจัยเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมจำนวน 10 ปัจจัย เป็นปัจจัยที่ลูกจ้างต้องการให้เกิดขึ้นและยังพบว่าระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งในปัจจุบันไม่มีผลต่อการยอมรับผลของการจัดการและถึงแม้ว่าการบริหารในวิทยาลัยไม่สามารถที่จะให้ลูกจ้างในวิทยาลัยดำเนินการได้ทั้งหมด ผู้บริหารควรให้การสนับสนุนให้มีการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อเป็นการสร้างประสบการณ์ในการดำเนินงานให้เป็นไปตามเป้าหมาย มีการนำความรู้และความชำนาญของคณะครูบุคลากรในวิทยาลัยนำมาผสมผสานให้ควบคู่กับการจัดการอย่างชาญฉลาดของผู้บริหารซึ่งทำให้เกิดแนวทางการดำเนินงานที่ถูกต้องและเหมาะสมในวิทยาลัย

ชวาบ (Schwaab. 1976 : 36) ได้ศึกษาเรื่องผลการสอนด้วยวิธีต่าง ๆ ที่ใช้ในปัจจุบันในการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา ตามทัศนของผู้สอนในโรงเรียนรัฐบาล และศาสตราจารย์ในมหาวิทยาลัยมลรัฐอิลินอยส์ ผลการวิจัยพบว่า ครูในโรงเรียนรัฐบาลเห็นว่าวิธีการสอนที่ให้ผลดีที่สูงสุด ได้แก่ วิธีการสอนที่เน้นให้นักเรียนปฏิบัติมีส่วนร่วมในกิจกรรม ครูมักใช้วิธีสอนที่ตนเองประเมินว่าได้ผลน้อย และครูส่วนใหญ่ไม่ค่อยใช้วิธีการสอนแบบใหม่ เช่น เกมสถานการณ์จำลอง ทัศนศึกษาการ หรือไปทัศนศึกษานอกสถานที่เพื่อให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรงจากสิ่งแวดล้อม

วอลโคสซ์ (Walkorz. 1972 : 35) ได้สำรวจโครงการสิ่งแวดล้อมและนิเวศวิทยาในโรงเรียนชั้นประถมศึกษา 14 โรงเรียน ในมลรัฐอิลินอยส์ โดยเก็บข้อมูลจากผู้บริหารและครูอาจารย์ที่เกี่ยวข้อง พบว่า วิธีการสอนวิชาสิ่งแวดล้อมควรใช้สื่อหลายชนิด และศึกษานอกสถานที่ หลักสูตรควรเน้นการแก้ปัญหาเป็นสำคัญ

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศพบว่า สภาพแวดล้อมในสถานศึกษาด้านกายภาพ ด้านบริหาร ด้านวิชาการ มีการจัดการอยู่ในระดับมาก ตามความคิดเห็นของทั้งผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสภาพแวดล้อม เพราะการจัดการสภาพแวดล้อมที่ดีเป็นสิ่งที่สำคัญยิ่งหากมีการจัดสภาพแวดล้อมที่ดี ก็จะส่งผลให้เกิดสภาพแวดล้อมที่ดีภายในโรงเรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ที่ดี ก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาการของนักเรียนได้ดียิ่งขึ้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ศึกษาการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 เพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศแก่โรงเรียนนำข้อมูลที่ได้ไปเป็นแนวทาง และวางแผนพัฒนาการจัดการสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้มีบรรยากาศที่เสริมสร้างและสนับสนุนกิจกรรมการเรียนการสอน และส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและพัฒนาผู้เรียนต่อไปได้